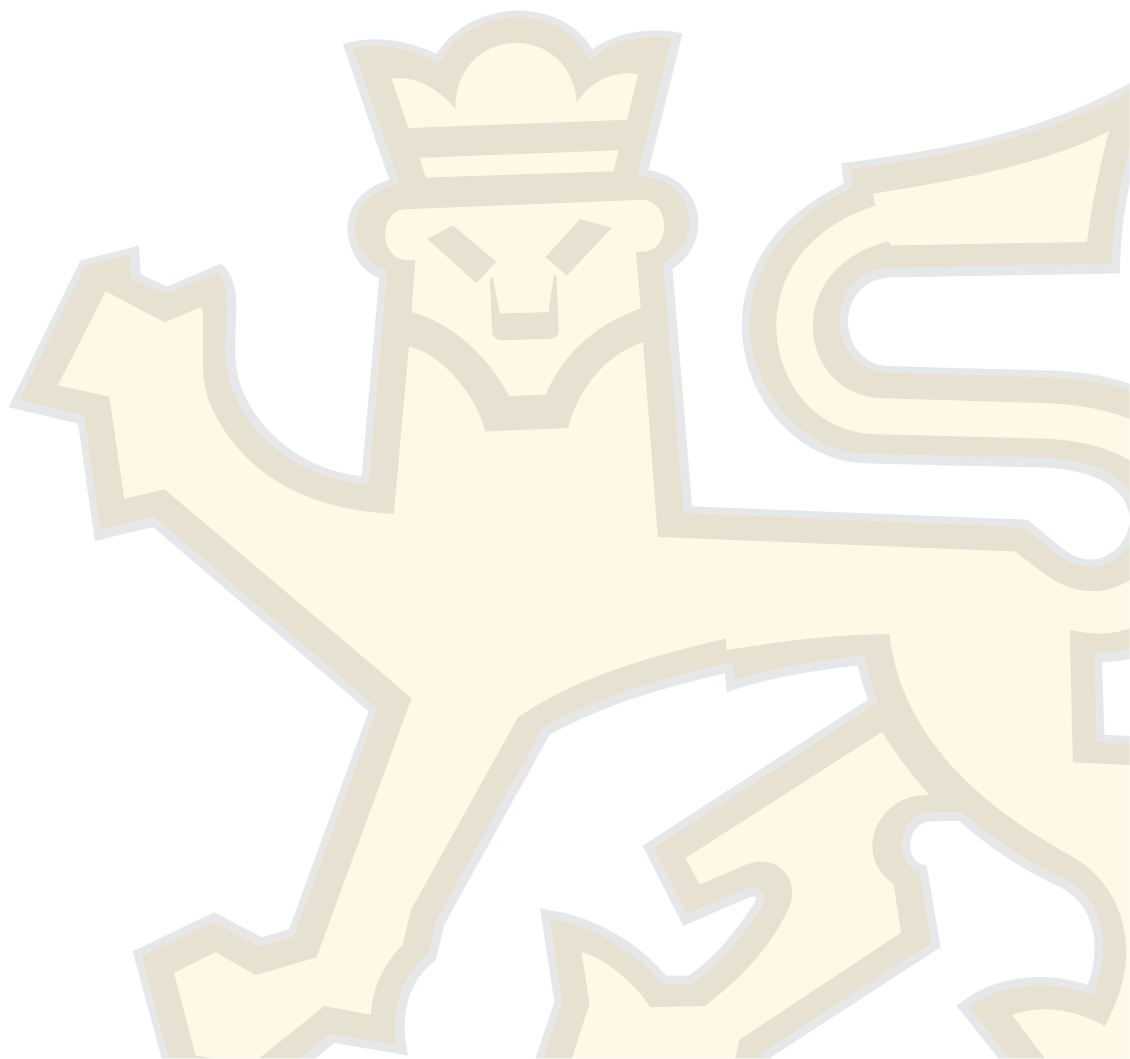

Riktlinje

**för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas
tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt**

Ett normerande dokument som kommunfullmäktige fattade beslut om
23 april 2018

Dokumentnamn	Fastställd av	Gäller från	Sida
Riktlinjer för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt	Kommunfullmäktige	2018-04-23	1 (4)
Diarienummer	Berörd verksamhet	Dokumentansvarig	Reviderad
KSN 2017-4316	Uppsala kommunkoncern	Miljöchef	

Inledning

Arbetet med att ta fram en riskanalys för hela tillrinningsområdet har lett fram till beskrivningar av områden och skadehändelser som är prioriterade med avseende på risker för grundvattenförekomsterna. Riskanalysen ska vara Uppsala kommuns översiktliga underlag och modell för att bedöma om en markanvändning medför att miljö kvalitetsnormernas kan uppnås eller status inte försämras för grundvattenförekomster inom tillrinningsområdet. Vid förändrad markanvändning kommer mer detaljerade utredningar att behöva genomföras för det mer avgränsade området, för att i detalj utreda risker för grundvattenpåverkan.

Ett rent grundvatten i Uppsala- och Vattholmaåsarna som kan användas för dricksvattenförsörjning utgör en av Uppsala kommuns viktigaste ekosystemtjänster.

Syfte

Riktlinjen syftar till att långsiktigt få en mer hållbar markanvändning ur grundvattensynpunkt. Uppsala kommuns utveckling ska ske så att risker som påverkar grundvattenkvaliteten i Uppsala- och Vattholmaåsarna beaktas tidigt i planeringen och hanteras. För vissa platser där vi idag har stora risker ska åtgärder prioriteras i närtid. Grundvattenförekomsterna ska uppfylla miljö kvalitetsnormer (MKN) för grundvatten samt gränsvärden för dricksvatten enligt Livsmedelverkets föreskrifter.

Omfattning

Riktlinjen omfattar all mark inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde inom Uppsala kommun och riktar sig till Uppsala kommuns samtliga nämnder och bolagens styrelser. Riktlinjen ska användas vid bedömning av markens förutsättningar för ny verksamhet, exploatering och planhandläggning utifrån risker för grundvattnet. Riktlinjen ska också användas vid bedömning av åtgärdsbehov inom befintlig markanvändning, utifrån risker för grundvattnet.

Riktlinjerna avser i första hand markanvändning där Uppsala kommun har rådighet, men avsikten är också att kommunen ska verka för att riktlinjerna följs för övrig markanvändning.

Markanvändning

Bakgrund

Uppsala- och Vattholmaåsarna utgör en av Sveriges viktigaste grundvattenförekomster och är en grundvattenresurs för större delen av befolkningen i Uppsala kommun. Den förser stora delar av befolkningen i kommunen med dricksvatten. Den grundvattenförekomst som Uppsala- och Vattholmaåsarna utgör har en mycket stor potential att långsiktigt försörja en växande befolkning i Uppsala. Uppsala kommun saknar idag reservvattentäkter med tillräcklig kapacitet. Dricksvatten är det viktigaste livsmedlet och att säkerställa nuvarande och framtida dricksvattentäkter är överordnat i stort sett all annan planering.

Stora delar av åspartierna inom stadsområdet är sedan lång tid bebyggda och den långsiktiga stadsutvecklingen enligt översiktsplanen bygger i hög grad på att stadsområdet förtätas och expanderar utåt i sammanhängande stadsbygd inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde.

Uppsala kommun vill säkerhetsställa skyddet av grundvattenförekomsterna inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde vid nuvarande markanvändning och framtida exploatering i Uppsala med omnejd. Utöver översiktsplanens vägledning för markanvändningen behövs mer tydliga riktlinjer för stadsutvecklingen inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde. Även risker för grundvattenförekomsten som följer av dagens markanvändning och samhällsaktiviteter samt hur dessa förändras med en samhällsutveckling enligt översiktsplanen, behöver identifieras och värderas.

Definition och begrepp

Förklaring av begrepp

- **Säkerställa** innebär att efterföljande planering och beslut ska se till att tillräckliga förutsättningar finns eller skapas för att något ska kunna ske eller hindras.
- **Beakta** innebär att något ska belysas och övervägas. Dessa överväganden ska ge besked om hur frågan bäst omhändertas i det enskilda fallet.

Lagbestämmelser och krav

Riktlinjerna syftar till att förtydliga hur miljö kvalitetsnormerna ska uppnås i grundvattenförekomsterna samt hur gränsvärden för dricksvatten ska uppfyllas.

Miljö kvalitetsnormer (MB 5 kap, PBL 3 Kap 5 §)

Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG)

Sveriges geologiska undersöknings föreskrifter om miljö kvalitetsnormer och statusklassificeringar för grundvatten; SGU-FS 2013:2

Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30)

Riktlinjerna ska komplettera och fördjupa skrivningarna i översiktsplanen i syfte att uppnå miljö kvalitetsnormer och säkerställa dricksvattenförsörjningen.

Översiktsplan 2016

Riktlinjerna kompletterar skydds föreskrifterna i syfte att miljö kvalitetsnormerna för grundvatten samt gränsvärden för dricksvatten enligt Livsmedelsverkets föreskrifter kan uppnås och bibehållas i grundvattenförekomsterna.

Vattenskyddsområde och skydds föreskrifter för de kommunala vattentäkterna i Uppsala- och Vattholmaåsarna i Uppsala kommun (Länsstyrelsen i Uppsala län, 1989)

Planering och byggande enligt PBL i enighet med vägledningen i Översiktsplan 2016.

Plan- och bygglag (2010:900)

Tillsyn enligt miljö balken.

Miljö balken (198:808)

Teknisk försörjning enligt LAV.

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

Ansvar

Samtliga nämnder och samtliga kommunala bolag

Riktlinjer

1. Säkerställ att mark och vattenanvändning inom tillrinningsområdet inte får negativ påverkan på den grundvattenresurs som Uppsala- och Vattholmaåsarna utgör.
2. Säkerställ att en riskbedömning rörande grundvattenpåverkan genomförs i tidigt skede som klargör om markanvändningen är lämplig med avseende på risker för grundvattnet.
3. Säkerställ att robusta och långsiktigt hållbara riskminimerande åtgärder vidtas utifrån förväntade risker med utgångspunkt i försiktighetsprincipen.
4. Säkerställ att planering, ny exploatering, verksamhet eller åtgärder som kan påverka berörda grundvattenförekomster negativt i mesta möjliga mån undviks att lokaliseras i områden med extrem känslighet.
5. Säkerställ att exploatering, verksamhet eller åtgärder som kan påverka berörda grundvattenförekomster negativt utförs med långtgående skyddsåtgärder anpassade efter områdets känslighet ¹.
6. Säkerställ att förorenat vatten leds bort och renas, dvs. infiltration av olämpligt vatten ska undvikas, i områden med hög och extrem känslighet.
7. Säkerställ att risker kartläggs och skyddsåtgärder vidtas för befintliga verksamheter och bebyggelse i områden med hög och extrem känslighet ².
8. Säkerställ grundvattenskyddet där befintliga vägar med hög trafikbelastning och befintlig järnväg passerar områden med hög eller extrem känslighet.
9. Säkerställ att spridning och hantering av bekämpningsmedel begränsas i områden med hög och extrem känslighet.
10. Beakta befintlig miljöfarlig verksamhet inom områden med hög och extrem känslighet vid prioritering av tillsyn.
11. Beakta befintliga förorenade områden inom områden med hög och extrem känslighet vid prioritering av undersökningar och efterbehandlingsåtgärder.

¹ Gäller även mindre åtgärder men som är vanligt förekommande där den sammanlagda effekten kan medföra en påverkan, t.ex. enskilda avlopp och energibrunnar.

² Skyddsåtgärderna ska prioriteras utifrån risk och riskreducerande effekt.

Beskrivning av olika känslighetsklasser redovisas i bilaga.

Spridning

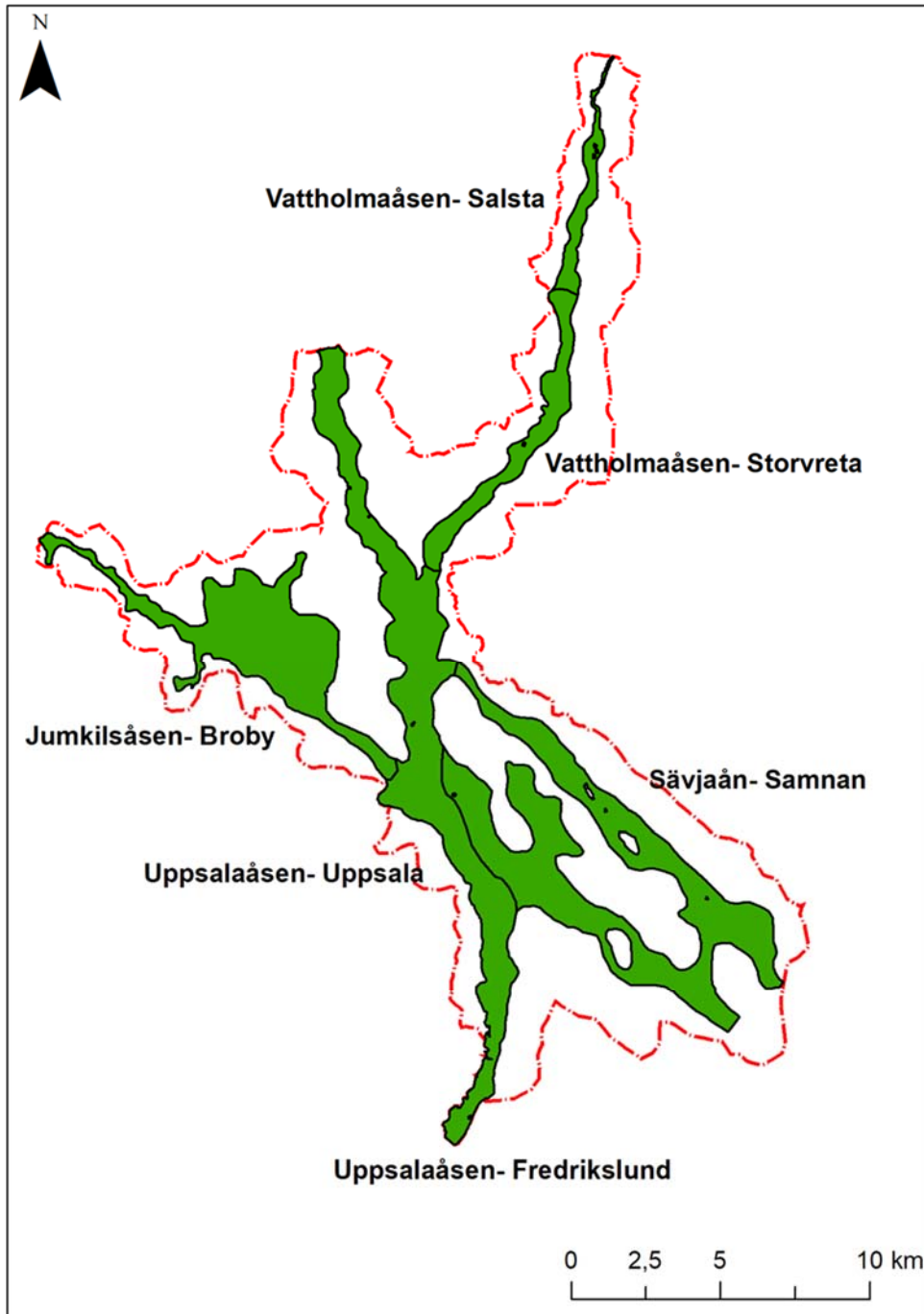
Stadsbyggnadsförvaltningen ansvarar för information och implementering hos den kommunala verksamhet som berörs. Ytterst ansvarar nämnder och styrelser för att riktlinjen implementeras och efterlevs. Vid behov kan nämnder och styrelser ta fram egna rutiner för hur riktlinjen ska följas inom den egna förvaltningen eller bolaget.

Uppföljning

Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljning av att riktlinjerna följs.

För implementering och praktisk tillämpning av riktlinjerna behöver åtgärdsplan, vägledning och rutiner tas fram och kopplas till riktlinjerna.

Grundvattenförekomster inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde

Dokumentnamn	Fastställt av	Gäller från	Sida
Bilaga till Riktlinjer för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt	Kommunfullmäktige	2018-04-23	2 (2)
Diarienummer	Berörd verksamhet	Dokumentansvarig	Reviderad
KSN 2017-4316	Uppsala kommunkoncern	Miljöchef	

Känslighetsklasser

Känslighet är en geografiskt distribuerad egenskap. Med känslighet avses här hur känslig en specifik plats är för att en förorening på markytan eller en marknära förorening ska påverka grundvattnet i Uppsala- och Vattholmaåsarna så att det inte kan användas som resurs för dricksvattenförsörjning.

Känslighetsklasserna utgår från de geologiska och hydrogeologiska förhållandena i Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde. Uppsalaåsen och Vattholmaåsen ligger som långa strängar och till stor del under lera i dalgångar med nord-sydlig eller nordväst-sydostlig riktning. Leran kan vara torr i ytan och sprucken (torrskorpelera) ner till ett djup av 3 – 4 m. Grundvattenströmning sker generellt från randområden och in mot åsarna och söderut i åsarna

Extrem känslighet

- Isälvsmaterial i dagen på jordartskartan + 50 m osäkerhetsmarginal (baserat på SGU's rekommendationer m.a.p. generaliseringar och onoggrannhet i kartgränser)

Hög känslighet

- Lera med mäktighet mindre än 5 m som överlagrar isälvsmaterial
- Lera med mäktighet större än 5 m som överlagrar isälvsmaterial och som avvattnas mot områden i klass extrem
- Lera som överlagrar morän och som avvattnas mot områden i klass extrem
- Morän och bergområde inom 1000 m från kontaktytan mellan morän och utbredning isälvsmaterial med hydraulisk kontakt med isälvsmaterial.

Måttlig känslighet

- Lera med mäktighet större än 5 m som överlagrar isälvsmaterial och som avvattnas mot klass hög.
- Lera med mäktighet större än 5 m som överlagrar morän och som avvattnas mot klass hög.
- Lera med mäktighet mindre än 5 m som överlagrar morän som inte avvattnas mot områden i klass extrem.
- Morän och bergområde på ett avstånd större än 1000 m från kontaktytan mellan morän och utbredning isälvsmaterial med hydraulisk kontakt med isälvsmaterial.
- Morän och bergområde inom 1000 m från kontaktytan mellan morän och utbredning isälvsmaterial utan hydraulisk kontakt med isälvsmaterial

Låg känslighet

- Lera med mäktighet större än 5 m som överlagrar isälvsmaterial och som inte avvattnas mot områden i klass extrem eller hög.
- Lera med mäktighet större än 5 m som överlagrar morän och som inte avvattnas mot områden i klass extrem eller hög.
- Morän- och bergområden på ett avstånd större än 1000 m från kontaktytan mellan morän och isälvsmaterial utan hydraulisk kontakt med isälvsmaterial.

Relaterade dokument

- Grundvattenförekomster inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde (bilagd)
- Känslighetsklasser (bilagd)

Pågående arbete som givit underlag till riktlinjerna

- Riskanalys av Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt, Stadsbyggnadsförvaltningen Uppsala kommun
- Funktionsanalys Uppsalaåsen, Uppsala vatten och avfall AB.

Följande dokument utgör väsentliga underlag till arbetet med riskanalys

- Jirner E., Johansson P-O., McConnachie D., Djurberg H., McCleaf P., Hummel A., Ahlgren S., Rodhe L., Mikko H., 2016. Jordlagermodellering i 3D – exempel från Uppsalaåsen med hydrogeologisk tillämpning. SGU-rapport 2016:19.